

**PITANJA I ODGOVORI U VEZI SA NAČINOM PRIMJENE ODLUKE
O PRIVREMENIM MJERAMA ZA UBLAŽAVANJE NEGATIVNIH UTICAJA
EPIDEMIJE
ZARAZNE BOLESTI COVID 19 NA FINANSIJSKI SISTEM**

I. MORATORIJUM NA OTPLATU KREDITA

**1. PITANJE: KO IMA PRAVO NA KORIŠĆENJE NOVOG MORATORIJUMA
DEFINISANOG PREDMETNOM ODLUKOM**

ODGOVOR: Novom Odlukom o privremenim mjerama, navedeno je, da **korisnici kredita banaka iz sektora turizma i iz sektora poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, imaju pravo na moratorijum** na otplatu kredita. **Kreditima iz sektora turizma**, u smislu ove odluke, smatraju se krediti o kojima banke, u skladu sa Odlukom o izvještajima koji banke dostavljaju Centralnoj banci Crne Gore („Službeni list CG“, br. 64/12, 83/17, 24/18, 39/18 i 37/19), izvještavaju Centralnu banku Crne Gore (u daljem tekstu: Centralna banka) kao o **kreditima za „usluge pružanja smještaja i ishrane“ ili kreditima „za pripremu turističke sezone“**, a **kreditima iz sektora poljoprivrede, šumarstva i ribarstva** smatraju se **kreditima o kojima banke, u skladu sa tom odlukom, izvještavaju Centralnu banku kao o kreditima za „poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo“**.

Shodno Klasifikaciji djelatnosti 2010 (Zavod za statistiku) koja se od 2011. godine koristi na nivou države, u okviru usluga smještaja i ishrane nalaze se dvije oblasti (str. 48 i 49).

- 55 Smještaj
- 56 Djelatnost pripremanja i posluživanja hrane i pića

Oblast 55 obuhvata pružanje usluga smještaja za kraći boravak posjetilaca i drugih putnika. Uključuje i pružanje usluga smještaja na duži vremenski period studentima, đacima, radnicima i dr. Pojedine smještajne jedinice mogu nuditi samo smještaj, dok druge nude kombinaciju usluga smještaja, ishrane i/ili usluga rekreacije.

Oblast 56 obuhvata pripremanje kompletnih obroka i pića za konzumiranje na licu mjesta, bilo u tradicionalnim restoranima, restoranima sa samoposluživanjem ili restoranima sa uslugom "za ponijeti", u stalnim ili pokretnim kioscima sa ili bez sjedišta. Odlučujući kriterijum za razvrstavanje jesu obroci koji se nude (spremni su za konzumiranje na licu mjesta), a ne vrsta objekta u kojima se nude.

Na osnovu istog dokumenta, sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva obuhvata:

- 01 Poljoprivredna proizvodnja, lov i prateće uslužne djelatnosti
- 02 Šumarstvo i sječa drveća
- 03 Ribarstvo i akvakultura

Imajući u vidu da će pravo na moratorijum moći da se iskoristi u periodu od 01. septembra 2020. godine, zaključno sa 31. avgustom 2021. godine, pravo na korišćenje moratorijuma će imati svi korisnici kredita o kojima banka u skladu sa Odlukom o izvještajima koji banke dostavljaju Centralnoj banci Crne Gore („Službeni list CG“, br. 64/12, 83/17, 24/18, 39/18 i 37/19), na 31.08.2020. godine bude izvjestila Centralnu banku Crne Gore (u daljem tekstu: Centralna banka) kao o **kreditima za „usluge pružanja smještaja i ishrane“ ili kreditima „za pripremu turističke sezone“**, odnosno kao o **kreditima za „poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo“**. **Za tačnost klasifikacije korisnika kredita po djelatnostima i namjeni odgovara banka koja podnosi izvještaj.** Period do podnošenja izvještaja Centralnoj banci sa stanjem na dan 31.08.2020. godine, banke mogu da iskoriste za ispravljanje eventualnih grešaka u klasifikaciji korisnika kredita po djelatnosti i namjeni.

Odluka se, pored navedenih pravnih lica, primjenjuje i na preduzetnike i fizička lica o čijim kreditima banka izvještava Centralnu banku kroz izvještajni sistem na mjesečnom nivou kao o kreditima za „pripremu turističke sezone“ (mjesečni izvještaj MSKN-izvještaj o strukturi kredita i ostalih potraživanja po namjeni) i kreditima za „turizam“ i “poljoprivredu” (KR mjesečni izvještaj).

2. PITANJE: U KOJEM TERMINU I U KOJEM TRAJANJU SE MOŽE KORISTITI NAVEDENI MORATORIJUM

ODGOVOR: U skladu sa Odlukom, korisnici kredita iz prioritetnih sektora imaju pravo na moratorijum na otplatu kredita u periodu od 01. septembra 2020. godine zaključno sa 31. avgustom 2021. godine. Dakle, maksimalno mogući rok za korišćenje moratorijuma na otplatu kredita je 12 mjeseci, u slučaju da korisnik kredita, koji ispunjava propisane uslove u pogledu klasifikacije kredita i broja dana kašnjenja u otplati na kraju 2019. godine, odmah aplicira za njegovo korišćenje. Korisnik kredita, u bilo kojem terminu, u okviru definisanog vremenskog okvira, može zatražiti korišćenje moratorijuma, pri čemu je njegovo trajanje maksimalno moguće do 31.08.2021. godine.

3. PITANJE: DA LI POSTOJE NEKI PREDUSLOVI ZA KORIŠĆENJE NOVOG MORATORIJUMA

ODGOVOR: Korisnici kredita banaka iz sektora turizma i iz sektora poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, imaju pravo na moratorijum na otplatu kredita u periodu od 1. septembra 2020. zaključno sa 31. avgustom 2021. godine, ako na dan 31.12.2019. godine nijesu imali kašnjenje u otplati kredita duže od 90 dana, a kredit na taj dan nije bio klasifikovan u kategoriju nekvalitetne aktive. Naglašavamo da korisnici kredita iz definisanih prioritetnih sektora ne moraju da prilažu dokaze o negativnom uticaju epidemije na njihovo poslovanje.

4. PITANJE: DA LI BANKA MORA ODOBRI MORATORIJUM KORISNICIMA KREDITA KOJI ISPUNJAVAJU USLOVE DEFINISANE ODLUKOM

ODGOVOR: Korisnicima kredita iz prioritetnih sektora, koji ispunjavaju uslove u dijelu klasifikacije kredita i dana kašnjenja na 31.12.2019. godine, banka je u obavezi da odobri korišćenje moratorijuma, ukoliko oni sami zatraže moratorijum.

5. PITANJE: DO KAD TRAJE PRETHODNI MORATORIJUM I U KOJEM TERMINU KORISNICI KREDITA MOGU ISKORISTITI NOVI MORATORIJUM UKOLIKO TRENUTNO KORISTE PRETHODNI MORATORIJUM

ODGOVOR: Korisnici kredita, koji su se do dana stupanja na snagu ove Odluke prijavili i odobreno im je korišćenje moratorijuma u skladu sa prethodnom odlukom o privremenim mjerama, imaju pravo da koriste taj moratorijum do isteka njegovog trajanja, odnosno do 90 dana.

6. PITANJE: DA LI KORISNICI KREDITA KOJI SU KORISTILI PRAVO NA MORATORIJUM U SKLADU SA ODREDBAMA PRETHODNE ODLUKE O PRIVREMENIM MJERAMA IMAJU PRAVO DA SE PRIJAVE ZA KORIŠĆENJE POGODNOSTI IZ NOVE ODLUKE O PRIVREMENIM MJERAMA

ODGOVOR: Korisnici kredita kojima je odobren moratorijum u skladu sa prethodnom odlukom o privremenim mjerama, imaju pravo da, ukoliko su korisnici iz odlukom prepoznatih prioriternih sektora, koriste novi moratorijum do 31. avgusta 2021. godine, ukoliko ispunjavaju uslove definisane novom Odlukom, u pogledu urednosti u otplati i klasifikaciji na 31.12.2019. godine.

7. PITANJE: DA LI SE OPOZIVOM ODLUKE OD STRANE CBCG OBUSTAVLJA I MORATORIJUM DAT KLIJENTU UKOLIKO JE ROK ODOBRENOG MORATORIJUMA KLIJENTU DUŽI OD ROKA VAŽENJA ILI DATUMA OBUSTAVE VAŽENJA ODLUKE?

ODGOVOR: Korisnici kredita, koji su se do dana stupanja na snagu ove Odluke prijavili i odobreno im je korišćenje moratorijuma u skladu sa prethodnom odlukom o privremenim mjerama, imaju pravo da koriste taj moratorijum do isteka njegovog trajanja, odnosno do 90 dana. Isti slučaj bi bio i ako bi došlo do opoziva važeće odluke. Moratorijum u skladu sa tom odlukom bi se koristio do 31. avgusta 2021. godine.

8. PITANJE: DA LI KLIJENT U TOKU TRAJANJA OVE ODLUKE MOŽE VIŠE PUTA ZATRAŽITI MORATORIJUM U KRAĆIM VREMENSKIM INTERVALIMA?

ODGOVOR: Odlukom je propisan maksimalno mogući rok trajanja moratorijuma. U skladu sa navedenim, moguće je koristiti moratorijum iz više puta, u toku definisanog termina.

9. PITANJE: DA LI FIZIČKA LICA KOJA SU KORISNICI NAMJENSKIH KREDITA ZA RJEŠAVANJE STAMBENOG PITANJA I NENAMJENSKIH KREDITA PODLIJEŽU ODLUCI UKOLIKO JE NJIHOV POSLODAVAC PRAVNO LICE, PREDUZETNIK ILI SE KORISNIK KREDITA ISKLJUČIVO BAVI POSLOVIMA U OKVIRU POMENUTIH SEKTORA PRIVREDE, KOJE PODLIJEŽE MJERAMA IZ ODLUKE?

ODGOVOR: Navedena odluka se isključivo odnosi na poslodavce iz odlukom definisanih prioritetnih sektora, ali ne i za njihove zaposlene. Na njih se mogu primjenjivati odredbe odluke koje se odnose na restrukturiranje potraživanja koje ima tretman novoodobrenog kredita.

10. PITANJE: DA LI JE POTREBNO DA KLIJENT PRILOŽI DOKAZE O POGORŠANOM EKONOMSKOM STATUSU UZ ZAHTJEV ZA MORATORIJUM DEFINISAN NOVOM ODLUKOM?

ODGOVOR: U skladu sa odredbama odluke, korisnici kredita iz definisanih prioritetnih sektora ne moraju da prilažu dokaze o negativnom uticaju epidemije na njihovo poslovanje. Navedenim korisnicima, koji ispunjavaju uslove u dijelu klasifikacije kredita i dana kašnjenja na 31.12.2019. godine, nakon zahtjeva, banka je u obavezi da odobri korišćenje moratorijuma.

11. PITANJE: DA LI JE BANKA U POZICIJI DA NAPLATI ILI PRINUDNO NAPLATI DOSPIJELE OBAVEZE KLIJENTA TOKOM TRAJANJA MORATORIJUMA?

ODGOVOR: Za vrijeme trajanja moratorijuma, banke neće obračunavati zateznu kamatu na dospjela neizmirena potraživanja po kreditu, neće pokretati postupak izvršenja, odnosno prinudne naplate niti preduzimati druge pravne radnje sa ciljem naplate potraživanja, neće vršiti obračun dana kašnjenja, ni reklasifikaciju kredita u nižu klasifikacionu grupu. Navedeno podrazumijeva da ukoliko je korisnik kredita, u momentu podnošenja zahtjeva za korišćenje moratorijuma, imao kašnjenje u otplati dospjelih potraživanja od npr. 92 dana i banka je obračunavala zateznu kamatu, u momentu aktiviranja moratorijuma, banka će prestati sa daljim obračunom zatezne kamate i obračunom dana kašnjenja i neće vršiti reklasifikaciju navedenog kredita u nižu klasifikacionu grupu u koju bi dospio u slučaju da su se produžila kašnjenja u otplati dospjelih potraživanja tokom trajanja moratorijuma.

12. PITANJE: DA LI SE ODLUKA MOŽE PRIMJENJIVATI NA KLIJENTE IZ DRUGIH DJELATNOSTI KOJE SU U DIREKTNOJ ZAVISNOSTI OD TURIZMA (NPR RENTIRANJE VOZILA, PREVOZ PUTNIKA U DRUMSKOM SAOBRAĆAJU – DIREKTNO OSLONJENI NA TURISTIČKE AGENCIJE I SL).

ODGOVOR: Moratorijum se primjenjuje samo na kredite klijentima koji su identifikovani u skladu sa odgovorom na prvo pitanje.

13. PITANJE: DA LI JE BANKA OBAVEZNA DA KORISNIKU KREDITA OBEZBIJEDI PERIOD TRAJANJA MORATORIJUMA KOJI KORISNIK ZAHTIJEVA MAKSIMALNO DO 31.08.2021 ILI BANKA MOZE ODOBRTI KRACI PERIOD MORATORIJUMA OD ZAHTIJEVANOG?

ODGOVOR: Banka je dužna da korisniku kredita obezbijedi moratorijum do 31.08.2021. godine, ukoliko korisnik ne zahtijeva neki kraći rok.

14. PITANJE: DA LI KLIJENTI KOJIMA SE ODOBRI KREDIT NAKON 12.08.2020 GODINE (KADA OVA ODLUKA STUPA NA SNAGU), MOGU DA APLICIRAJU ZA MORATORIJUM III?

ODGOVOR: Korisnici kredita kojima je odobren kredit nakon 12.08.2020. godine, odnosno nakon dana stupanja na snagu Odluke ne mogu aplicirati za moratorijum III. Banka može koristiti druge pogodnosti u skladu sa svojom poslovnom politikom i internim aktima (odobravati grejs periode i sl).

Za navedene kredite odobrene nakon 12.08. tekuće godine banke mogu koristiti povlastice iz tačke 3 Odluke.

15. PITANJE: KAD KORISNICI KREDITA MOGU POČETI DA SE PRIJAVLJUJU ZA ODOBRENJE KORIŠĆENJA MORATORIJUMA

ODGOVOR: Odluka o privremenim mjerama je objavljena u Službenom listu Crne Gore, br. 80/20, od 4. avgusta 2020 godine, sa stupanjem na snagu osmog dana od dana objavljivanja, tako da se počev od 12. avgusta mogu se podnositi zahtjevi za moratorijum u skladu sa ovom odlukom.

16. PITANJE: U KOJIM ROKOVIMA ĆE BANKA BITI U OBAVEZI DA PRIMIJENI PRAVO NA MORATORIJUM KORISNICIMA KREDITA IZ ODLUKOM DEFINISANIH PRIORITETNIH SEKTORA, KOJI USPUNJAVAJU ODLUKOM DEFINISANE USLOVE U POGLEDU UREDNOSTI U OTPLATI I KLASIFIKACIJI

ODGOVOR: Banka je dužna da, najkasnije u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva iz stava 8 ove tačke, sprovede radnje potrebne za realizaciju moratorijuma, uključujući i zaključivanje aneksa ugovora sa korisnikom kredita - podnosiocem zahtjeva.

17. PITANJE: DA LI BANKA MOŽE OD KORISNIKA KREDITA ZAHTJEVATI ILI NAPLAĆIVATI NADOKNADU BILO KOJIH ADMINISTRATIVNIH TROŠKOVA U VEZI SA KORIŠĆENJEM MORATORIJUMA ILI TROŠKOVE EVENTUALNOG ANEKSIRANJA UGOVORA O KREDITIMA I KOLATERALIMA

ODGOVOR: Banka od korisnika kredita ne može zahtjevati, niti naplaćivati nadoknadu bilo kojih administrativnih troškova u vezi sa korišćenjem moratorijuma, uključujući bilo koje troškove eventualnog aneksiranja ugovora o kreditima i kolateralima. Navedeno podrazumijeva da Banka ne može od korisnika kredita zahtjevati da snosi bilo kakav dodatni trošak vezan za produžetak važenja ugovora o kolateralu ili polise osiguranja kojom se osigurava život korisnika kredita ili založena imovina koja služi kao kolateral. U slučaju da banka odluči da ne izvrši produženje ugovora o kolateralu, uključujući polisu osiguranja, sav rizik neusaglašenosti trajanja ugovora o kreditu i ugovora o kolateralu je na strani banke.

18. PITANJE: DA LI BANKA MOŽE, TOKOM TRAJANJA MORATORIJUMA, JEDNOSTRANO MIJENJATI IZNOS NOMINALNE KAMATNE STOPE U ODNOSU NA NIVO DEFINISAN UGOVOROM O KREDITU

ODGOVOR: Za obračun kamate tokom trajanja moratorijuma, kao i dalji tok otplate kredita, banke ne smiju ugovarati nominalnu kamatnu stopu koja je veća od nominalne kamatne stope iz ugovora o kreditu na koji se primjenjuje moratorijum.

19. PITANJE: DA LI BANKE MOGU MIJENJATI USLOVE KORIŠĆENJA MORATORIJUMA DEFINISANE OVOM ODLUKOM

ODGOVOR: Banke su u obavezi da korisnicima kredita omoguće uslove moratorijuma definisane odlukom o privremenim mjerama i detaljnije pojašnjenim u ovom uputstvu. Nijesu dozvoljene bilo kakve modifikacije navedene Odluke, kojim bi se mijenjala suština definisanih mjera, a koje bi korisnicima kredita nudile uslove korišćenja moratorijuma koji su nepovoljniji u odnosu na one predviđene Odlukom.

20. PITANJE: NA KOJI NAČIN ĆE SE PLAĆATI KAMATA OBRAČUNATA TOKOM TRAJANJA MORATORIJUMA

ODGOVOR: Korisnik moratorijuma ima pravo da izabere jedan od sljedećih načina plaćanja kamate koja se obračunava za vrijeme trajanja moratorijuma:

- 1) plaćanje kamate za vrijeme trajanja moratorijuma u skladu sa ugovorenom dinamikom iz plana otplate kredita;
- 2) plaćanje ukupnog iznosa obračunate, a neplaćene kamate za vrijeme trajanja moratorijuma po isteku moratorijuma, ili
- 3) pripisivanje obračunate, a neplaćene kamate za vrijeme trajanja moratorijuma glavnici duga po isteku moratorijuma.

21. PITANJE: DA LI PRAVO NA MORATORIJUM MOGU DA OSTVARE KORISNICI KREDITA KOJI NA KRAJU 2019. GODINE NIJESU IMALA KREDITNIH ZADUŽENJA

ODGOVOR: Cilj davanja moratorijuma u skladu sa novom Odlukom je olakšavanje prevazilaženja negativnih efekata suzbijanja epidemije korisnicima kredita iz Odlukom definisanih prioritetnih sektora, koji su u prethodnom periodu imali održivo poslovanje. U skladu sa navedenim ciljem sprovođenja moratorijuma, korisnici kredita iz prioritetnih sektora, kojima je tokom 2020. godine odobren kredit, a isti u momentu odobrenja kredita nije pripadao kategoriji nekvalitetnih kredita, imaju pravo na odobrenje moratorijuma, ukoliko im kredit nije odobren nakon 12.08.2020. godine, odnosno dana stupanja na snagu navedene Odluke.

II. ODOBRAVANJE NOVIH KREDITA KLIJENTIMA IZ SEKTORA TURIZMA I IZ SEKTORA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I RIBARSTVA

22. PITANJE: KOJE POGODNOSTI SE NUDE BANKAMA U SLUČAJU ODOBRAVANJA NOVIH KREDITA KLIJENTIMA IZ SEKTORA TURIZMA I IZ SEKTORA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I RIBARSTVA I POD KOJIM USLOVIMA

Ako banka, odobri kredit korisniku iz sektora turizma ili sektora poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, ona može taj kredit pri obračunu rezervacija za potencijalne kreditne gubitke primjenom člana 48 Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama („Službeni list CG“, br. 22/12, 55/12, 57/13, 44/17, 82/17, 86/18 i 42/19) – tretirati kao kredit iz klasifikacione grupe „A“.

Ova pogodnost se odnose na kredite koje banke odobre u periodu od 1. septembra 2020. zaključno sa 31. avgustom 2021. godine.

III. RESTRUKTURIRANJE KREDITA IZ SEKTORA TURIZMA I IZ SEKTORA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I RIBARSTVA

23. PITANJE: KOJE POGODNOSTI SE DAJU BANKAMA PRI RESTRUKTURIRANJU KREDITA IZ SEKTORA SEKTORA TURIZMA I IZ SEKTORA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I RIBARSTVA

Ako banka u periodu važenja ove odluke, odobri korisniku kredita jednu ili više pogodnosti iz člana 43 stav 1 Odluke o minimalnim standardima za upravljanju kreditnim rizikom u bankama (restrukturira kredit), može taj kredit pri obračunu rezervacija za potencijalne kreditne gubitke primjenom člana 48 te odluke, tretirati kao kredit iz klasifikacione grupe „A“, ako korisnik kredita na dan 31.12.2019. godine nije imao kašnjenje u otplati kredita duže od 90 dana, a kredit na taj dan nije bio klasifikovan kao nekvalitetan.

24. PITANJE: DA LI BANKA MOŽE RESTRUKTURIRATI KREDIT KLIJENTU KOJI KORISTI MORATORIJUMA ODOBRENOM U SKLADU SA NOVOM ODLUKOM.

ODGOVOR: Korisniku moratorijuma iz odlukom definisanih prioritetnih sektora može se tokom trajanja moratorijuma restrukturirati kredit i u tom slučaju banka može koristiti pogodnosti iz tačke 3 Odluke, to jest taj kredit može tretirati kao kredit iz klasifikacione grupe „A“, ako korisnik kredita na dan 31.12.2019. godine nije imao kašnjenje u otplati kredita duže od 90 dana, a kredit na taj dan nije bio klasifikovan kao nekvalitetan.

Restrukturiranje može da uključuje grejs period za glavnica i /ili kamatu, novi rok otplate i druge pogodnosti o kojima se banka i korisnik dogovore.

U tom slučaju moratorijum prestaje zaključenjem aneksa ugovora.

RESTRUKTURIRANJE OSTALIH KREDITA

25. PITANJE: DA LI SU USLOVI I POGODNOSTI ZA RESTRUKTURIRANE KREDITE IZ NOVE ODLUKE, KOJI NE PRIPADAJU KATEGORIJI KREDITA IZ SEKTORA TURIZMA I IZ SEKTORA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I RIBARSTVA, RAZLIKUJU OD RJEŠENJA IZ PRETHODNIH USLOVA

Za ove kategorije kredita uslovi i pogodnosti su suštinski isti kao kod prethodne odluke.

Važno je istaći da ako je kredit već restrukturiran u skladu sa prethodnim odlukama o privremenim mjerama, u slučaju njegovog restrukturiranja banka ne može koristiti pogodnost u vidu tretmana tog kredita kao novoodobrenog kredita, pri klasifikaciji kredita nakon restrukturiranja.